

Վերջերս աշխարհին հայտնի քաղաքների թվին ավելացավ ևս մեկը՝ իր հինգերորդ վերահիմնադրմամբ: Այդ ինքնատիպ ուտոպիան բանաստեղծ Կարեն Անտաշյանի «Անտաշատ» ժողովածուն է: Հեղինակային բնորոշմամբ՝ 78% պոեզիա պարունակող այդ քաղաք ոտք դնելու համար նախևառաջ հարկավոր է ծանոթանալ հեղինակի՝ գրքին կցած տուրիստական ուղեցույցին, որի մեջ կարելի է գտնել Անտաշատի բանալին, որն ընդհանրական է գրքի կառուցվածքային բոլոր մասերի համար: Գիրքը բաղկացած է չորս մասերից՝ «Բերքի տոն», «Զրո», «Ազնավաքար» և «Պոեզիաթերապիա»: Առաջին հայացքից չկապակցված բաժինները, սակայն, ոչ միայն միմյանց տրամաբանական շարունակությունն են, այլև անքակտելի ներդաշնակություն, որտեղ հավասարաչափ հոսում է միևնույն գետը՝ կյանքի արարման և ինքնամաքման խորհրդով:

Առհասարակ, գիրքը կուռ կառույց ունի և բանաստեղծությունները շարքից-շարք փոխլրացնելով միմյանց, մի ամուր շղթա են հյուսում, որի օղակներից յուրաքանչյուրն իր գործառույթն ու նշանակությունն ունի: Մասերն հաճախ միմյանց լրացնում են ոչ միայն ասելիքով, ինչպես օրինակ «Զրո» շարքն ամբողջությամբ, այլև անմիջականորեն տեքստային հատվածներով. հաջորդի առաջին տողը կամ հենց վերնագիրը դառնում է նախորդ բանաստեղծության շարունակությունը: Այսպես՝ «Չուշանաս, էլի»-ն ավարտվում է «Դե արի, մոտս արի...» տողով, իսկ «Տանգո» բանաստեղծությունը սկսվում է «Չէ՛, չէ՛, սպասիր» տողով և շարունակության մեջ զարգացում ապրում այնտեղից, որտեղից ավարտվել էր նախորդում: Նույն տրամաբանությանն են ենթարկված «Գլխապտույտ»-ն ու «Ծննդոց»-ը, «Արծվաքիթ գրիպ», «Տաք պահի, կանցնի», «Սպասում», «Կանգառ» և այլ բանաստեղծություններ: Այսինքն՝ գրքի հորինվածքը մի ամբողջական համակարգ է, որը շրջանաձև զարգացում ունի. ոչ մի բանաստեղծություն ինքնանպատակ չէ: Անտաշատ ոտք դնելուն պես խորհրդավոր նախաճաշ է մատուցվում, ամբողջ ընթացքում մշակվում և նախապատրաստվում են իբրև անտաշատցի, և վերջում, երբ դրան արդեն պատրաստ են, քեզ է մատուցվում Անտաշատում մնալու նախապայմանը.

*Անտաշատում երկար չես ձգի.
արտասվիր աշխարհի աղմուկը:
Մերկությունը պարտադիր պայման է
սերը (Նրան) վայելելու-
արտասվելուց սկսիր...մերկանալ,
որ պոեզիան մենակ չմրսի
մինչ ժպտալու ժամանակը գա:*

Այստեղ ավարտվում է օրը, բացվում նորը, և կրկին վերադառնում են սկզբին՝ «խորհրդավոր նախաճաշ»-ին, որովհետև միայն վերջին հասնելով կարող են հասկանալ սկիզբը՝ կյանքի շրջապտույտի և սննդային շղթայի պես, որոնք միշտ կրկնվում են, բայց չեն նույնանում: Նույն շղթայաձև ռեակցիայի ֆենոմենը կիրառված է նաև սինվոլների պարագայում: Գրքում մեծ տեղ է գրավում 5 թվի խորհուրդը. «...խաղող-օրհներցից 5 օր առաջ...», «...հասնելով կենսականորեն անհրաժեշտին ու անցնում ևս 5 մատնաչափ...», «...հատկապես գալուցդ 5 րոպե առաջ...», «...ցուցամատը դնում 55-րդ էջի նկարին...», «...գարունը 50 դրամանոց դեղին ծաղիկների փունջ է...», և այլն:

5 թվի կիրարկության առաջին խորհուրդը՝ կենսաբանականն է, իսկ մի գիրք, որը մարդուն հիշեցնում է «իր մեջ եղած միլիոնավոր տարիների կենսաբանական հիշողության» մասին, չէր կարող շրջանցել 5-ը: Նախ, մարդն օժտված է 5 զգայարաններով, որոնցով ընկալում է կյանքը, որոնցով մեղքեր է գործում և ոչ միայն: Մարդու գլ-

խուղեղը կազմված է 5 ուղեղներից, կիսագնդերի մակերևույթը կազմված է գորշ նյութի 5մմ հաստության շերտից, մարդու վերջույթներն օժտված են 5 մատներով և այլն: Յեղիմակը 5-ի հարակրկնությունը գրքում պայմանավորում է ընդամենը նրանով, որ ինքն այդ թիվը շատ է սիրում, ու որ իր կյանքում ինչ-որ հնգաստիճան պարբերականություն կա, այնուամենայնիվ, մեր կարծիքով, 5 թվի բազմազան կիրառությունները առնչվում են գրքի հիմնական` ջրի արարիչ սկզբի խորհրդի հետ: Վարդան Այգեկցին ասում է. «*Եվ այսպես բարի է հինգ թիւը, ինչպէս արարչութեան հինգերորդ օրը, որի ընթացքում Աստուծոյ հրամանով ստեղծուեցին ծովի անքանակ ձկներն ու մեծամեծ կետերը: Եվ նոյն ծովից անթիւ ու անհամար ձկներ թռան ու բարձրացան երկինք ու զարդարեցին այն*» («Խրատներ»): Ուշագրաւ է, որ բանաստեղծություններից մեկում բանաստեղծն իրեն անվանում է «...թռչնաձկների մասին լեզենդներ հորինող...»:

Բավական տարածված են ջրի ու արարման հետ կապվող հեթանոսական աստվածությունների սիմվոլները` Աստղիկը, Անահիտը և այլն: Այս սիմվոլները, գրքի տարածքում խորհրդանշում են «կենսական էներգիայի արական, իգական և մայրական ձևերը, նրանց փոխազդեցությունը միմյանց և նախաստեղծ ջրի հետ»: «Կյանքը շարունակվելու սովորություն ունի» և «շարունակվելու համար կյանքը դիմում է դերասանական էժան հնարքների» ընդհանրացմամբ հեղինակը հարատևության գաղափարն է առաջ քաշում. հարատև է բնությունը, հարատև է կյանքը: Սա նկատելի է անգամ եղանակային, օրացուցային պատկերներում. «...այստեղից արագ անցեք` փետրվար է, ինձ թվում է` գարունը 3 ամիս շուտ սկսվեց...», «...մի անգամ Անտաշատի փետրվարում մենք համընկանք... էնդորֆինային համբույրով...», «...ամեն ինչ սկսվեց հրնթացս նոյեմբերի, ես, նա և փետրվարը...», «...նորից գարուն կլինի Անտաշատում, ո՞ւր ես շտապում...», «...հիմա ամեն տեղ էլ աշուն է, դեկտեմբերի կիսամերկ ծառերը...» և այլն:

Յետաքրքրական է, որ բանաստեղծություններում ամառը քիչ է հանդիպում, այն էլ` առավելապես հիշողությունների ու պատկերացումները ձևով: Եղանակային պատկերների հաջորդումները կրկին կապվում են բնության շրջանառության և զուգահեռվում մեռնող և հարություն առնող բնության առասպելներին: Արարման ենթատեքստում էական են դառնում Աստծո հետ բանաստեղծի հարաբերությունները: Բանաստեղծ-հերոսն հենց սկզբից մտերիմ է Աստծո հետ, նրա հետ զրույցի է բռնվում, վիճում, բողոքում և այլն.

*Ինձ էջի տեղ դրած`
Քո արարած գիշերից փախչում են Քո արարած առավուտը,
ես Քեզնից փախչում են Քեզ մոտ
ու քեզ օրհնելով քֆրտում են Քեզ:
Արյունդ, որ Սերն է, ես խմեցի ցմրուր,
ագահորեն,
մի շնչում
ու թվաց ինձ մի պահ,
որ ես դարձել են ԴՈՒ.
էս ինչ լավ է հնչում.
«ԵՍ ԴԱՐՉԵԼ ԵՍ ԴՈՒ»,
և ե՛ս են Սերը...գոյական:*

Կամ`

*Չայր,
Եկել է ժամանակը,
ասա՛ նրանց
այնպես,
ինչպես դու ես սիրում ասել.*

*փողոցային աղմուկի մեջ
տաք շշուկով
ականջից ներս
(տպավորիչ երևալու համար)
խորհրդավոր և ծորուն
-ՊՈՒ, ՊՈՒ, ՊՈՒ...
լավագույնն իմ արարումներից,
առաջիններից մեկի արյունակիցն ու
վերջիններից մեկի նախապապը:
Յերիք է մահը թշնամի սարքես կյանի համար:*

*Լրացավ քո ժամանակը,
բայց ես դեռ հո կա՞մ...*

Սակայն, եթե լրանում է մարդու կյանքի ժամանակը, ջուրը միշտ շրջանառության մեջ է ու դրանով էլ հավերժ` անընդհատ արարման ընթացքում: Արարումը տարբեր արտահայտություններ է ստանում, զուգահեռվում բերքահավաքով ու բերքի տոնով:

«Ջրո» շարքն արդեն կյանքի հաջորդ փուլն է, որտեղ կյանքը վերածվում է խաղի: Մի խաղ, որտեղ կարևորն ընթացքն է, որը «միշտ հնարավոր է սկսել սկզբից», որը «ցրում է իրական վերջի մասին ծանր մտքերը»: Շարքը մեկնարկվում է «Սկզբնախաղ»-ով, և հետո խաղարկվում են 5 կոմբինացիաներ: Տուն-տունիկ-մանկական խաղերը («երեխաները խաղում են, որովհետև մեզ այդպես է թվում»)–պատերազմ շղթայով զարգանում է այս շարքը.

*Խաղը սիրում է կրկնել.
«Տեղդ ծանաչիր:
Ը՞վ ես դու...հաղթանակա՞ծ...պարտվո՞ղ,
ո՞րն է քո պատերազմը,
գտի՞ր քեզ, շոշափի՞ր քեզ, սիրի՞ր քեզ,
ո՞րն է քո չափումը,
աստղերից այն կո՞ղմ, թե՞ Արևից այս կողմ,
ընտանիքի հայրի՞կ ես, թե՞ հայրենիքի զիվոր,
ցեղապե՞տ ես, թե՞ հերոս,
պոե՞տ ես, թե՞ դիոլչի,
թագավո՞ր ես, թե՞ ամեն դեպքում...»:
Պատերազմը քո ժառանգությունն է և քո կտակը
Ի սկզբանե և ի վերջո:*

Արարման ու խաղի միջև էլ սկսվում է «ազգային հոգեվերլուծության սեանսը»` «Ազոավաքար» խոսուն վերնագրով: Հեղինակն անդրադառնում է ազգային կարծրատիպ-կեղտաջրերին, ժամանակավոր փակուղի մտնում, սակայն այնտեղից դուրս գալիս «Քարանձավաբնակ ծովաստծու» միջոցով.

*Ես հիշում եմ քո այն երազը,
որի անունը ջրաշուշան դրեցինք,
և դեռ երկնագույն էին այդ ժամանակ
ինձ պես ծովագռավները:*

Չորրորդ շարքի` «Պոեզիաթերապիայի»-ի առաջին բանաստեղծությունները հաշվետվության ու եզրահանգումների բնույթ ունեն: Արդեն ներկայացվածից, ապրվածից ծնված խոհ, krisis, դառը, հեզնական ինքնամխիթարում, սպանող սպասում, ո-

ըը մաշվում է կյանքի կանգառներում ու այս ամենից, փաստորեն, կյանքը միայն մոտավորապես է ստացվում՝ մոտավոր, ծուռմռտիկ հաշվարկներով.

*Լսիր,
բոլորին սիրելն ամենամեծ մեղքն է, եթե Քրիստոսը չես...
Իմ ճերմակավոր ընկեր,
մի օր, երբ քեզ ներեն այս անդունդի հատակին
ինձ էլ՝ պարտված, կեղտոտ
«Ճ» կարգի կրտսեր սերժանտիս
սիրած լինելուդ համար
ու մի օր, երբ դու ներես ինձ
Աստծուն հայհոյելիս քեզ տեսած լինելուդ համար,
կնստենք, կխմենք իսկականից, մարդավարի,
կհարբենք իսկականից (իմ հաշվին)
և միմյանց ու Աստծուն խաբած չլինելու համար
լաց կլինենք իսկականից
մեր էս մոտավորապես ապրած ժամանակի...
կարոտից:*

Ու կյանքի անապատում մարդը մեռնակ է մնում Աստծո հետ՝ իրեն փնտրելով Աստծո մեջ, իրեն փնտրելով իր մեջ, ու այդ եսակենտրոնացումից, բնականաբար, մեղիտացիայի հոտ է գալիս, որն էլ թերևս պոեզիայի յուրահատուկ ընկալում է բերում.

*Պոեզիան
շինարանության 5-րդ հարկից
քո գլխին ընկած քար է:*

Անտաշատը բավական դետալիզացված է: Այստեղ ամեն բան իր հոտն ու գույնն ունի. «...Ախ դու, վարդագույն կրունկներով իմ սպիտակ...», «...կանաչ շարունակություն...», «...անսովոր հոտ՝ սովորական դարձած ստերից...» և այլն: Այս հոտերից ու գույներից ծնվում են որոշակի տրամադրություններ, չասված խոսքեր:

Գիրքը ոճական բազում նորություններ է բերում, սակայն հաճախ շատ են մաև չհիմնավորված և այս կամ այն բանաստեղծությանը աններդաշնակ պատկերները: Ուշագրավ են գրական-խոսակցական անցումները, որոնք երբեմն այնքան նուրբ են, որ յուրահատուկ ոճավորման արժեք են ստանում: Ոճի նուրբ զգացողությունը տեսանելի է հատկապես «Բերքի տոն» շարքի բանաստեղծություններում: Գրքի տրամադրությունների ընդհանարականության հետևանքով հաճախ նույնահիմք պատկերները չնչին փոփոխություններով կրկնվում են, ինչը թեև կարող է մի կողմից ձանձրացնել, իսկ մյուս կողմից խտացնել ասելիքը:

Ամեն դեպքում ընդհանրացնելով կարելի է արձանագրել, որ գիրքը հաջողված է և ընդհանրապես հետաքրքիր է լինել մի քաղաքում, ուր «...ձմերուկը կարող է արտասվել», «ուր մարդիկ կարող են շնչել միմյանց» և «իրար անծրև ասել, երբ ծարավ են լինում. սցենարով է այդպես...»: